

לציון לתלאבני, ומתלאבני לגליל ר' חוור חלילה — נדידה שהיתה צורך ה' שעה ולווי נוסף על הדברים.

נמצא כי בעצם הילוכו היה יעקב רבינוביץ איש זמנו — ואם אמנם יש' בו לחקופה זו ויראו בה נקודת מוצא, כאשר ציינתי, אל נכון יתקלו ביעקב רבינוביץ, שהלך ישיקבל אותה, כי ארבה בקטנותה ובניגרותה, בחול ש' בה — היה אחד וראשון לארבה, על ליקויה הרבים וחיוכה המעטים — כי היתה תקופת יסוד.

יעקב רבינוביץ יושב

אף זאת אוסיף: לימים, שמדינת יש' ראל נולדה ובה לעולם, ראיתו ליע' קב רבינוביץ יושב. מסתבר כי היה כבר ממעט „ללכת" ונסה לשבת על אחד מספלי האמהות ותניקותיהן, עובריהדרך והזוגות הנאהבים בגן מאיר. לא בשעות של לא יאיוולא לילה ישב, אלא בעיצומו של בוקר, עת ריתחא ועיסקא ברחוב ומשאזמתן של הבריות. מסתבר, כי הכיר ר' יע' קם שהגיעה עת לשבת, תרתי משמע: רבו המרכזים מכדי להלך בהם ופסקו הלבטים החבטים מהרה מהרה התגב' שה מציאות — אקדח גהסך לנשק, פועלת גידלה עגבניות ומפלגה היתה לדבר שבממש. משמשף יעקב את עינו ויודע, כי הדברים גהסכו למעשים של קבע. מאליו התסנה להסתכל אל הב' ריכה הכמוסה בין העצים של גן מאיר ואל שביליה הטיוול שנכבשו בין גיל-נותיו. כעניבתו לצחארונגו ובכובעו המעוך מריב משכ' ש והליכה — ישב. שלום, ר' יעקב — אמרתי במידה של דרך ארץ, כי גחפזתי לדרכי. חייך אל. אותה שעה השבתי: האיש אשר ידע להלך בשעה שהכל היו מהלכים סביבסביב וישב בשעה שהגידה פס' קה. מכות זמנו ושעתי היה מודרך ר' עגול ו„הסולדי" של „הפועל הצעיר", גם בעקשנותו לסוריה היתה אידיאה. וכך גם הקולוניסטרבורעו; אף שהע' ביד ערבים, הפריח עצי פדס וקיים כרמים עד לבציר, ואלמלא הוא איאפ' שר היה „להלך לגודר" מעיקרו — מ' פתח תקוה לראשון לציון ופראשון לדורי.

אהה, הב אחד אשר יהא נוהג בונג בהמות ביד קלה ובלי מאמץ מוסרי ר' נתנו תמורת הרבה אידיאות ודברים הרבה!

גם זו מציאות ואידיאה כאחה, ש' אין להתעלם מהן ויש לקבל אותן כמות שהן.

יעקב רבינוביץ קיבל

שוב: איני יודע מה דעתם של מבק' רים ספרותיים על עלילה ופסיכולוגיה של גיבורים — גיבורי יעקב רבינוביץ ועלילותיהם — ומתי כדעתם של „זרמים צעירים" בספרותנו לגבי דיזו. עובדה חשובה היא לגבי הלך רוחנו, שיעקב רבינוביץ קיבל את הדברים כ' ו. לא קי' דש, אך לא כחל בהם ובקטנותם, כי רומאנטיותם החשודה ובהתלבטותם שהיה בה מאבק מליצה — מראשונים למקבלים היה וזו חשיבותו. בתקופת' גו אנו, בימינו, ניכרת נטיה „לשוב" לאותה תקופה — תקופת מוצא (ש. צמח ועוד); אולי לא אתבדה אם אומר כי הגלגל טוב טוב: אשר היד טבעי ושאל מן החוץ (ואפילו מהגולה) עתיד להראות לנו כמאומץ, ואילו „ה' מאומץ" שבקע מעין גנים ומאהלו של א. ד. גורדון, עתיד להראות „טבעי". הרבה דרכים והפתחות להתגבשות הלך רוחו של עם.

אם אצדק בהשערתי זו הרי תתעייף רוחנו מתעות במרחקים ו„הקטנות" של דור עבר תשתקפנה בפרספקטיבה של הזמן „גדולות". ישובו לעיין כי „זכרים" הללו: במרחביה דיברו... כי פתח תקוה דיברו... בעין גנים הסליגו לדבר עד אורה בוקר... השומר חגר אקדח ואף שצנף כפיה לראשו ומצמץ בעינו לנערך — אידיאה היתה בו; וה' בחור הצנוע אשר חבש את הכובע הי' עגול ו„הסולדי" של „הפועל הצעיר", גם בעקשנותו לסוריה היתה אידיאה. וכך גם הקולוניסטרבורעו; אף שהע' ביד ערבים, הפריח עצי פדס וקיים כרמים עד לבציר, ואלמלא הוא איאפ' שר היה „להלך לגודר" מעיקרו — מ' פתח תקוה לראשון לציון ופראשון לדורי.

שות היסטוריה. התבואה אינה עולה יפה ביד הטירונים האלה. סה ושם מכה סוריה בפרדס פורח ומוקף חור לוח. אך הדברים עולים — הדברים מעל גרנה הראשונה של מרחביה העב' רית נשמעים בלילירח בחללה אחיר של העמק השומם כולו; אם זמיון המדבר הוא עורבא פרה, הרי בסגירה יש זמיון די והותר. אמנם מתגבט משאלה תמימה לראות באופק של המציאות הזאת את דמדומי הפרימי טיביות, שהועלתה על גס באותה תקופה ע"י „פאן" ו„ויקטוריה", אך גם משאין — גיחא ושוא יקרא ברנר לעזרה את „דיאספורין" לעזר את שאלות הגלות „התהומיות" — אף לוא יתווכח כל הלילה עד אור הבוקר, החיכוכים שוככים והולכים. מה לע' שות — והנערה, אורחת או „סטודנ' טיח", בת אכרים או פועלת — את הבחור אשר אקדח לצדו ועבאיה על כתפיו היא ארבת. זהו, כביכול, הי' „פאן" שלה יקץ לדיבורים.

ויש „אידיאות"

לכאורה, החיצונות „השטחית" היא המנצחת, אך שקר יעשה בנפשו האיש שדמה, כי אין אידיאות ולוא אך מאומצות. אהה! צ' הטבעיות המשומ' רת שבקיים שם מעברלים בעיר ר' בעיירה? שם הרי אפילו „העסקן" (ה' טיפוס המפוסק, הדורש ואינו מקיים בגופו) חשוב ונכבד הנהו ובתוך עמו יושב ומרביץ בה את תורתו — המפ' לגתית או החיבת ציונית, הבונדאית או כל תורה אחרת, שם אפילו שתיית יין „כרמל" על לב טוב בלחית שירי ציון נותנת מידה של קורת רוח והר' גשה שהכל קבוע ועומד (גוה קיץ" — מאת יעקב רבינוביץ). למותר לומר כי אין לך טבעי יותר מהרגל ההפלגה הרוחנית („טיול" — בלשונו של יע' קב רבינוביץ — „השנות") אל עולם אידיאות נאות ונאצלות של גיתת, שילר, הגל ושאר גדולי הרוח המער' ביים, ואילו כאן אימוץ שאינו טבעי, מפלגה שחבריה מנין וחילוקי דעותיה בעובדים פוסריות שבעבותה צנף —

קרבן לאומי על „השמירה" גופל, וב' שורות חידוש מגיעות מאצל הירון והכנרת, אינו אלא שומע לאשר ייאמר וידובר „בשני הצדדים של החבלי". ובהו בלבד כבר קנה לו זכות אורח (ולא אורח מן החוץ הבא להתפעל או לקטרג) במציאות זו של קטנות, אשר הנפשות הפועלות מספרן מאות, וז' הותן אפילו לתאר אותה „סחור-סחור" ובעקפיין ובעילום שם (הכמר הקטן אשר עליד המישבה הגדולה... הוא' די אשר ישנה לעמק... וכיוצא בזה) — מיד תראה באצבע ותאמר: עיך גנים היא, מתולה היא וואדי ערה — עמק עירון הוא. אכן, תמימות זו הופגנה בהסחאה הבלתי יעילה של אורחיים בארץ, הנהירים אליה ויר' צאים ממנה בסיפוק אחה, שאת כאמה „כאבר" ואת דברה „דיבור" ואת בע' יותיה הקיימות והמדומות — „חיר". הפיצוי המרומם האחד מעל למציאות קטנות זו, היה יכול לשמש אך הדי' יון הילדותי והבלתי מבוסס, כי „המד' בר" הוא הצופן בתוכו דבר פלא. כל אדם משתוקק בששת ימיה החול לשעה של תוסילדות (השעה) את נושא „המדבר", ולוא אף כסמל או סימטה, מקבק ואילך אצל רוב סופרי ומשור' ר' הזמן, אף שיעקב רבינוביץ יודע כפנים לבו, כי גם צפייה זו מהמדבר אינה אלא „שטות".

ואף על פ' בן זו המציאות

אמנם מזמן לזמן אפשר להנות גם בתרבות „המערב". מוכן מאליו, כי איאסטר שלא לשוב פעם בפעם ל זכרם של דוסטויבסקי וטולסטוי. אפי' שר גם להמליג לשעה קלה לעולם ה' מחשבה המושטט בדבר „מורה ומע' רב" — אסיה ואירופה. כל אלה הם מעשי שעה קלים, אך המציאות היא כאן — זו המציאות, אשר העסקן הגדול חובכציון או ציוני עדיין לא בא לשבת בתוכה ולהשתקע בה, וחקא צעיר וצעירה מן העם עלו „להתלבט" בה, הלמיד ומורה באו „להחיותה", קולוניסט ופועל קמו להתגושש בה — וכולם טאזו „לע'

יעקב רבינוביץ ז"ל - סופר העליה השניה

אשר חסר היה מידת התלהבות של חסידים לראות במעשה קטן עולם מלא — החל מהלך בארץ.

ההלך ודאי לא באחה אלא מעט מעט החל יעקב רבינוביץ מהלך בארץ. מה פלי' טים צעירים, פליטי פרעות והגנה ר' שטופי פולמוסי דברים מהלכים באר' רץ, אף הוא מהלך עמהם; מה סטודנ' טים וסטודנטיות עוקרים מרוסיה וב' אים לארץ, מתלהבים ונכובים, נשברים ונרסקים — ריסוק של ממש או רי' סוק מדומה — אף הוא מהלך ביני' הג' מתרסק כמותם, מעלה חיוך שבי' ספק, מגיש פתילה שבאכזבה: האם „הקולוניסטי" הוא מעמד חדש בישר' אל והסטודנט הוא הפועל? האם הדי' ברים מעיקרם הם בגדר עבודה ומשק? הרי בשאלה עצמה כבר היה טמון ההיסוס והספק של מהגר, אם „בועז" ואם „פרוליטארי", והוא הדין אף לג' בי תפודה והוב שהיה מכניס — יהוא שגרים להלך הרוח ואולי גם למימרה עצמה של „בונים על החול". בונים על חול במחשבה, בונים על חול של דעות ואמונות „קטנות", וכל הענין מעיקרו — הוא חול. ויעקב רבינוביץ לא בא „אל החול הזה" בתביעה רמה של הגלות או בשאלה — „היש תקוה לעם הזה?" הוא לא בא בציונים מוסי' ריים קאטיגוריים — עבודה וכיבוש עבודה. הוא לא רצה ולא יכול היה להרים את קולו מעל למקהלה, כי צנוע וישר היה האיש. ומה עשה? החל מהלך בארץ.

בנה, בספר, בשינוי ההנחות המקובלות על ידיעה והשכלה — מכל אשר היה. דור שבירה היה, אשר השתלמות ר' למדנות חוץ נחשבו בו כחטאים — כי זו פנימי ובלתי ברור עמד על גב האיש ושיגן לו הגוה חדשה ומחוד' שות: מתוכך למד ומפנימן חשוב, מסי' ביבך קח חומר ולבינים — אפילו אינם נחשבים בעיני עצמן אף במעט. בצו הזה, אם איני טועה, יתכן יש לר' אות מצד אהל' את מעשה הכיבוש החלוצי אשר הוטל על איש הרוח בת' חימו, ומצד שני את גפתולי הנפש ה' תמימה והישרה, שנתבעה למלא את המשימה הזאת. בצו הזה אולי אפשר לראות את מוקד הנפתולים של מדי' שבת המקור, שהחלה מתעוררת באין תומך ומעודד.

דברים ומעשים

יעקב רבינוביץ בא טעון מורשת דב' רים כבדה של הפחשבה הרוסית (אשר קיבלה תוספת לוחי ברוח הזמן מתרבות המערב), ושל חיבת ציון ברוסיה; שם היו הדברים קבועים ר' עומדים, כי השאלה הרוסית היתה ל' יהודים בגוד דברים ולא מעשים, וחי' בתציון של ההמון היהודי היתה אך תוספת החי' לאשר היה מקופל בו מכל הדורות. דרשו וטענו אף הרימו קול חפשי בפעם ראשונה בבחירות „לדומה" הרוסית, בין שהדברים שינו באיזו מידה או לא שינו כלל, בין שקדמו ל' דברים מעשי פרעות ובין שהפרעות באו אחריהם. המחשבה היהודית היתה שטופה ויבור משל עצמה וזולתה — דיבורם של סטודנטים וסטודנטיות „מהפכניים" על גניקים ודיבורם של בעלי בתים ליד כוסייתה של שבת, דיבורה של „הצפירה" או של העתונות האידיית — דיבור יגרי אשר שקעאבד באדמת גבר. בארץ — החל לפקוע כוח הדברים, כי עלו לעופתם — המ' עשים, קטני המעשים, ויעקב רבינוביץ

עבר הדני

חיינו גדודים הם, אחי — ארצנו כולה מתגודדת תחתינו (גודי עמשי השומר, סיפור מאת יעקב רבינוביץ)

יעקב רבינוביץ — הישכח? הצגתי את השאלה לא מהבחינה ה' ספרותית והאמנותית, כי הדיון יסתבך ייתארך ללא תכלית; אף לא מבחינת „הנצח", כי מי יכריע בשאלה זו? מבחינתו אצו העצמית אדון בשאלה — מה היה לנו יעקב רבינוביץ ומה ביטא ובאיזו מידה שיקף במחשבה ר' בדברים את התקופה. במסגרת זו קי' יו הדברים מוגדרים יותר, כי לא נזקק להקבלות רבות שאינן לענין אלא מעצמנו ומבשרנו גודן על הדבר ר' אולי גתרום בזה תרומה פורתא גם להלך רוחנו. ובמסגרת זו נוכל לומר כי יעקב רבינוביץ אם לא היה היוצר של תקופתו הרי היה ההלך של זמנו — הוא הזמן של השנים הראשונות למאה הנוכחית עד למלחמת העולם ה' ראשונה.

ומן הראוי לסקור אותה תקופה גי' גרת בישוב, אשר בית יוצר משלו עד' יין ממנו והלאה; אולי יובן אז מה גבורה נפשית ומאמץ רוחני צנוע ושקט היו דרושים לאיש הרוח, אשר ביקש לרקום מסכת בין פתח תקוה על חיייה המהמחים ובין מרחביה ה' יחידה בעמק יזרעאל, שהיתה חידוש מעיקרו. שנים מהמרכזים המעטים, בביכיל, אשר ניגרים בהם (ולא זור' טים) קטעי דברים, חלומות ישוביים שהם בגדר הזיות, ניגודים שהם מוסי' אלים ביסודם, הרגלים זרים ותפיסות אשר מקומם לא יכירם בדרכי החול הלוהט והמלאה, או בשדה בו יארוב שודי. אף לא דורניעורים על תסיסתו היה הישוב הזה לאמיתו, אלא דור פרידה קשה ומרסקת בלשון, במחש' עינים, קטני המעשים, ויעקב רבינוביץ